

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. septembra 1880.

O b s e g: Kakošna je trtna uš — *phylloxera vastatrix*. — Kako naj bi ljudska šola pomagala povzdigi kmetijstva. — Na hvalo belanskim govedom. — Priporočilo svetle pšenice. — Nekateri skušnje na vrtu družbe kmetijske v Ljubljani. — Slovensko slovstvo. — Še enkrat o novem številjenji ljudstva. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kakošna je trtna uš — *phylloxera vastatrix*.

Obljubili smo zdaj, ko imamo tako blizo to pokončevalko trsja, katera je leta 1865. bila iz Amerike zatrošena v Evropo, najprej na Francosko, od todi pa dalje, še enkrat jo pred oči postaviti našim vinorejcem.

Naj nas tedaj vinorejci spremijo v tak ušivi vinograd in videli bodo že meseca malega srpana (julija) sèm ter tjè trte brez perja, brstje rumeno, celo rastlino klaverno. Al uže poprej, to je, meseca maja kazala so se slaba znamenja, kajti uže takrat je prihajalo perje ob kraji rumenkasto in očitno je bilo, da trta ne raste veselo. Da perje rumeni, ni sicer to samo za-se uže gotovo znamenje ušive trte, vsaj tudi iz drugih vzrokov utegne to izvirati; vendar je treba, da vinorejec, ako to zapazi, precej preiskuje trtne korenine. Na vnanjih delih trsja se ne zapazi nič škodljivega, nobena garja, noben mrčes; naj gospodar tudi pognoji taki trti, katero vidi veneti, ne pomaga jej vse to nič, ker na korenini sedi smrt trti. Če izruje tako trto in ogleda natanko korenine, zapazil bode korenine nitke deloma uže ugonobljene, posebno male koreninice, ki začenjajo še le prav rasti, imajo več ali manj hrg (izrastkov). Na takem mestu trtne korenine vidiš uže z navadnim drobnogledom (povekševalnim steklom), da rumene lise in maroge niso nič drugega kakor celi kupci sila majhne živalice, ki je svoje rivičke zasadila v živo korenino, da iz nje pije muzgo.

Ta silno drobna pošast, ki je uže tisoč in tisoč oralov najlepših vinogradov francoskih pokončala in zdaj tudi našim žuga, to vam je koreninina uš „*phylloxera*“ imenovana. Človek, ki sam tega ni videl, ne bo skoro verjel, da je to mogoče, da taka majhna žival, ki ni nič večja kakor človeška uš, more toliko škodo napraviti in na beraško palico spraviti sto in sto vinorejcev. Ko pa bomo kaj več povedali o tej roparici, bode nam verjel.

Čez 3 ali 4 tedne, ko je babica iz jajčica izlezla, je uže popolno dorastla; brez perut je, so pa trtne uši tudi s perutami.

Naši bralci nam bodo komaj verjeli, če jim rečemo, da zárod ene same babice od spomladi do jeseni je v stanu vse vinograde v našem cesarstvu pokončati. Treba tedaj, da jim to dokažemo.

Ta babica leže skoz en cel teden vsak dan po 8 do 10 jajčic. Pa recimo, da v vsem skupaj izleže le 20 jajčic, tedaj dobimo do 15. malega travna (aprila) od nje 20 naslednic; te bodo do 15. maja matere od 400, iz katerih do 15. rožnika se zaleže 8000, 15. dne malega srpana (julija) 160.000, 15. dne velicega srpana 3 milijone in 200.000, 15. kimovca (septembra) 64 milijonov, 15. oktobra 1,280.000.000 in 15. novembra 25,600.000.000 — po takem od sušca do novembra 25 milijard in 600 milijonov uši (ena milijarda je 1000 milijonov) — to je tolikošno število, da to razumeti le moremo, ako pomislimo, da na vsako trto v Avstriji in na Ogerskem, ako jih štejemo v vsem skupaj okoli 8000 milijonov, pridejo kake 3 uši.

Če tudi iz vseh jajčic se ne oživi škodljivi mrčes, vendar jih ostane sila veliko, ki se v 4 ali 5 dnevih vgnjezdijo v razpokah skorje in po nitkah korenin, kjer začnó pokončavati trto. Kedar je uš izpila sok eni trti, leze na drugo, hitro raste, trikrat se levi in dobí okroglo-podolgasto podobo. Babica brez perut ne potrebuje njega, da bi legla oplojena jajčica; vsak nov zárod se rodi uže oplojen, in tako gre polaganje jajčic skozi 8 zarodov.

Krilata ona, od katere se on le malo loči po žilicah kril (perút), kaže se tako-le: Lepa mušica je s svitlo-belimi pasom okoli rumenkastega života, s 4 dolzimi, malo žilčastimi, prezornimi krili. Ker je živalica zeló lahka, jo veter lahko daleč zanese, da svoja jajčica položi na trtno perjo v nogradih, ki so daleč proč od prvotnega gnjezda. Na perji, v katero se je vbodla, se kmalu pokažejo hrastovim šiškam enaki izrastki.

Ko so se mladi izvalili iz jajčic, lezejo po trti doli do korenine, kjer začnó sok koreninam srkati, rasti in jajčica leči od zaroda do zaroda.

Učeni in neučeni, posamni vinorejci in cele komisije skušale so mnogovrstna sredstva, da bi zatrli nesrečno to žival; al gotovega dozda niso še iznašli.

Kako naj bi ljudska šola pomagala povzdigi kmetijstva. *)

O tem, da mora šola tako vravnana biti, da pospešuje razvoj in napredek kmetijstva, se je uže mnogo

*) To je ljudska ponavljajoča šola uže bolj odraščene mladine.